

JOSIP BERLOT (1895.–1975.) OD IMUNOLOGIJE DO EKOLOGIJE

JOSIP BERLOT (1895–1975) FROM IMMUNOLOGY TO ECOLOGY

Ivica Vučak*

SUMMARY

Born in Rijeka and studied medicine in Vienna, Paris and Prague. He started his medical career in Belgrade State Hospital in 1920 but since 1922 he worked as an assistant at the State Institute of Epidemiology in Zagreb. In 1924 he was sent to USA to specialize in bacteriology, serology and immunology. Back in Zagreb he was engaged in antidiphtheric serum production. Later he became more interested in different aspects of community hygiene. After the World War II he was the Head of Sanitary and Epidemiological Station in Zagreb. Later he was appointed as Chief Sanitary Inspector in Zagreb. He was a lecturer in community hygiene at the School of Medicine University of Zagreb. He contributed numerous articles for the Medical Encyclopedia as well as for the Maritime Encyclopedia. He participated actively and lectured at the meetings of the Section for the History of Medicine of the Croatian Medical Association. He published 125 papers, and three of them appeared in the distinguished international scientific journal. He died in 1975 in Zagreb.

Key words: History of medicine, 20th Century, immunology, ecology, Josip Berlot, Croatia

ŠKOLOVANJE

Josip Antun Berlot rođen je u Rijeci 28. travnja 1895. godine. Nakon pučke škole u Rijeci, polazio je gimnaziju na njemačkome nastavnom jezi-

* Mr. sc. Ivica Vučak, dr. med., Specijalna bolnica za plućne bolesti, Rockefellerova 3, 10000 Zagreb

ku u Gorici. Nakon završenog osmog razreda školske godine 1912./13. i ispita zrelosti položenog s odlikom, upisao je studij medicine u Beču u zimskom semestru 1913./1914. Izbijanjem Prvoga svjetskog rata unovačen je te je od 1. kolovoza 1914. do 30. listopada 1915. služio kao medicinar u Bolnici Crvenog križa. Nakon toga je od 15. studenoga 1915. do 29. listopada 1918. bio na fronti. Raspadom Austro-Ugarske Monarhije i kapitulacijom njezine vojske, medicinar Berlot preuzet je u vojsku Kraljevstva SHS u kojoj je bio od 30. listopada 1918. do 21. prosinca 1918. Studij medicine u Beču, prekinut formalno nakon zimskog semestra 1915./1916., nastavio je u Parizu, a zatim na Medicinskom fakultetu Karlova sveučilišta u Pragu i tamo je na čast doktora sveukupne medicine promaknut 10. srpnja 1920. godine [1].

NAKON PROMOCIJE

Temeljem čl. 80. St. Germainskog ugovora o miru, Riječanin dr. Berlot imao je mogućnost izbora i izjasnio se – optirao je za Jugoslaviju. Ministarstvo unutrašnjih poslova odredilo mu je Belu Palanku u Okrugu Pirot u Srbiji zavičajnom općinom. Postavljen je 3. kolovoza 1920. za privremenog liječnika u Općoj javnoj državnoj bolnici u Beogradu [2]. Nekoliko mjeseci poslije nastavio je, 18. siječnja 1921., liječničku karijeru na mjestu kotarskog liječnika u kotaru Bela Palanka, okruga Pirot u Srbiji [3]. Do 22. ožujka 1923. više je puta zamjenjivao na dužnosti okružnog fizika.

No dr. Berlot želio se više baviti znanstvenom medicinom. Uvažena je njegova molba i on se 23. ožujka 1923. vratio u Zagreb gdje je postavljen za asistenta Državnoga bakteriološkog zavoda. Odobrenjem ministra narodnog zdravlja uvedena su krajem 1919. godine dva predstojništva u Kr. zemaljskom bakteriološkom zavodu u Zagrebu – jedno za Pasteurov odjel, drugo za bakteriološki odio [4]. Dr. Ljudevit Gutschy (1874.–1961.) imenovan je predstojnikom Pasteurovog zavoda, a dr. Oton Löwy predstojnikom bakteriološkog odjela istog zavoda. Krajem 1920. dr. Berislav Borčić (1891.–1977.) postavljen je za predstojnika Bakteriološkog zavoda u Zagrebu, dok je predstojnik Zemaljskog zavoda za proizvodnju animalne limfe bio dr. Julije Rogina (1867.–1936.) [5,6]. Pravilnikom objavljenim 26. siječnja 1922., bakteriološkim je stanicama u dužnost stavljeno ispitivanje zaraznih bolesti, hrane i pića, izrada cjepiva te opskrba serumima i vakcinama.

Na svečanoj zajedničkoj sjednici Zbora liječnika i Hrvatskoga prirodoslovnog društva, u prigodi obilježavanja 100. obljetnice rođenja Louisa

Josip Berlot (1895.–1975.)

Pasteura (1822.–1895.), održanoj 20. siječnja 1923. u velikoj saborskoj dvorani na Markovu trgu, o značenju osnivanja Pasteurovih instituta govorio je šef Zdravstvenog odsjeka dr. Josip Lochert (1871.–1946.) [7]. Samo desetak dana poslije dr. Lochert govorio je o razvitku zagrebačkog Zavoda za proizvodnju animalnog cjepiva na drugoj izvanrednoj mjesečnoj skupštini Zbora liječnika, održanoj 9. ožujka 1923., kojom je hrvatska medicinska javnost odala počast Edwardu Jenneru (1749.–1823.) obilježavanjem 100. obljetnice njegove smrti, i na kojoj je nazočne, govoreći hrvatski, pozdravio britanski konzul Maclean [8].

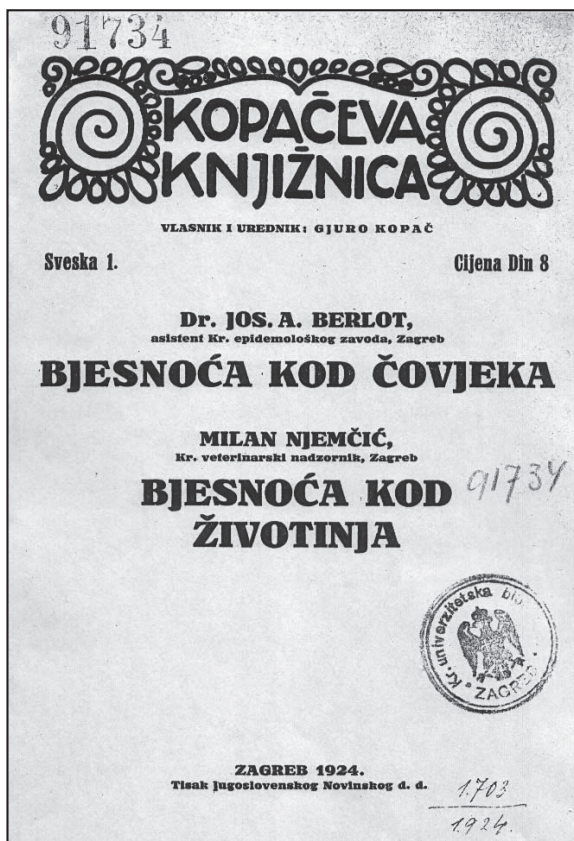
Dr. Berlot je od samoga početka sudjelovao u pripremama za proizvodnju domaćeg seruma protiv difterije koji se dotad morao uvoziti [9]. Početkom 1923. razrađen je program rada na domaćoj proizvodnji seruma protiv difterije te nabavljen najpotrebniji inventar. Povećane su postojeće mogućnosti inkubatora i rashladnih ormara te praonice staklarije i naprava za sterilizaciju. U dvorištu zgrade uređena je mala priručna staja za pokusne životinje. Iz New Yorka je od Williama H. Parka (1863.–1939.) nabavljena originalna kultura difteričnog soja Park–Williams br. 8, koju su zbog njegove toksinogenosti upotrebljavali u laboratorijima širom svijeta za proizvodnju difteričnog toksina za imunizaciju. Nabavljene su najbolje vrste peptona i započelo se s pripremom Martinova bujona za proizvodnju difteričnog toksina. U početku je bilo problema u proizvodnji dobre hranjive podloge za rast kulture bakterija difterije i stvaranja dobrog i jakoga otrova. Zbog nedostatka prikladne opreme bilo je neprimliko, posebice u točnom određivanju i osiguranju propisne koncentracije vodikovih iona u hranjivim podlogama. Uz kolorimetrijske Walpolove metode, rezultate su morali uspoređivati i s pomoću Wheatstoneova mosta koji je tada imao samo prof. dr. Franjo Hanaman (1878.–1941.), predstojnik Fizikalnog zavoda

Mudroslovnog fakulteta. Nakon ponovljenih pokušaja uspjeli su proizvesti prikladnu hranjivu podlogu na kojoj je rastom kulture bakterija dobio toksin. Toksini pomiješani sa 1 jedinicom antitoksina, uštrcani potkožno zamorcima teškim 250 grama, izazivali su redovito smrt životinja u 96 sati. Proizvedenim su toksinom imunizirana dva konja pasmine nonius koja je smatrana najpogodnijom za proizvodnju seruma. Konji su nabavljeni na sajmištu, a držani su u štali Mjekarstva Poljoprivrednog dobra Božjakovina u dvorištu zgrade u Kačićevoj br. 9, u kojoj su bili smještene četiri konja namijenjena raznošenju mlijeka po gradu. Nakon odležanoga propisnog vremena u karanteni i veterinarskim pregledom ispitanog eventualnog postojanja prirodnog sadržaja antitoksina u serumu, započelo se s imunizacijom konja. Nakon dva i pol mjeseca imunizacije dobivene su, potkraj 1923., prve količine antitoksičnog difteričnog seruma koji je sadržavao oko 1000 AJ (po Ehrlichu). Uz jakost, redovito su ispitivani neškodljivost i sterilnost. Kr. bakteriološki zavod u Zagrebu preimenovan je 13. listopada 1923. u Epidemiološki zavod koji je imao tri odjela: bakteriološko-serološki, antirabični i kemijski [10]. Sve prostorije bivšega Bakteriološkog zavoda u Kačićevoj ulici br. 9 zauzeli su Antirabični odjel (bivši Pasteurov zavod) i Kemijski odjel Epidemiološkog zavoda, a bakteriološko-serološki odjel Epidemiološkog zavoda preselio je u bivši Sljepački dom na Mlinarskoj cesti. Dr. Slavko Palmović (1892.–1972.) koji je od 1. prosinca 1919. bio asistent dr. Ljudevita Gutschija u Pasteurovu zavodu, preuzeo je, nakon povratka sa studija u inozemstvu 1921.–1922. (Beč, Berlin, Pariz, London, Tanger, Maroko), vodstvo kada je 30. siječnja 1924. dr. Gutschi umirovljen. Bakteriološko-serološki odjel vodila je dr. Dora Filipović (1894.–1959.), a Kemijsko-analitički dr. Stanko Miholić (1891.–1960.).

Dr. Berlot je 4. siječnja 1924. imenovan pričuvnim sanitetskim kapetanom prve klase. Dr. J. A. Berlot, asistent Kr. epidemiološkog zavoda, napisao je prvi dio *Bjesnoća kod čovjeka*, a veterinarski nadzornik Milan Njemčić (1864.–1931.), urednik *Veterinarskog vjesnika* i predsjednik Hrvatsko-slavonskog veterinarskog društva, obradio je dio *Bjesnoća kod životinja* u zdravstveno-prosvjetnoj knjižici o bjesnoći, prvome svesku *Knjižnice Đure Kopača*, pokrenute 1924. kao dopuna *Kopačevog gospodarskog lista* [11] (slika 2.).

Među liječnicima koji su, zahvaljujući dr. Andriji Štamparu (1888.–1958.), dobili prigodu otputovati u inozemstvo na daljnju edukaciju, bio je i dr. Berlot. Kao stipendist Rockefellerove zaklade upućen je na specijalizaciju bakteriologije, imunologije i higijene u Ameriku. O svome je odlasku

obavijestio Liječničku komoru dopisom upućenim 30. rujna 1924., a na sjednici odbora 9. studenoga 1924. primljena je obavijest na znanje, uz primjedbu da se dr. Berlota i dalje smatra članom Komore, sa svim pravima i dužnostima. Od 1. listopada 1924. do 1. listopada 1925. radio je u Državnom higijenskom zavodu u Albanyju, New York, kojemu je ravnatelj od 1914. do 1945. bio dr. Augustus Baldwin Wadsworth (1872.–1974.) (slika 3.). U zadatak mu je bilo stavljeno proučiti organizaciju i tehničke naprave u institutu za proizvodnju bioloških preparata. Usavršavao se u Školi za higijenu i narodno zdravlje, posjetio je i higijenske zavode u Baltimoreu, Bostonu i Chicagu. Dr. Berlot je bio član istraživačkog tima koji je vodio dr. Claus Washington Jungleblut (1897.–1976.) koji je nakon promocije na Medicinskom fakultetu u Bernu 1921., dvije godine bio istraživač u Institutu Roberta Kocha u Berlinu, a od 1923. do 1927. zaposlen je kao bakteriolog u *New York State Department of Health*. Nakon toga je do 1929. bio izvanredni profesor na Sveučilištu Stanford, a zatim izvanredni

Naslovnica knjige
Bjesnoća kod čovjeka,
Zagreb 1924.

*The cover page of the
book Rabies in Man,
Zagreb, 1924*

profesor bakteriologije na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Columbia. Rezultati istraživanja u temeljnoj imunologiji, koje su proveli Jungeblut i Berlot, obznanjeni su u uglednom časopisu *Journal of Experimental Medicine* u tri članka – “The role of the reticulo-endothelial system in the production of diphtheria antitoxin” (slika 4.), “The complement titer after blockade and the physiological regeneration” i “The production of active and passive anaphylaxis in the blocked animal” [12-14]. Članci su za tisak primljeni 28. siječnja, 26. veljače i 11. travnja, a objavljeni su u tri uzastopna broja već u travnju, svibnju i lipnju 1926. godine. Rezultate istraživanja u kojima je sudjelovao u Americi, dr. Berlot je obznanio čitateljima *Liječničkoga vjesnika* u tri članka objavljena 1926. i 1927. pod naslovom “Uloga retikuloendotelijalnog sistema kod imuniteta I i II te Mehanizam anafilaktičkih pojava u blokiranoj životinji” [15,16]. No još prije, već u siječanjskom broju *Liječničkoga vjesnika* 1926. objavljen je Berlotov članak pod naslovom “Tularemija, nova bolest kod čovjeka” [17]. Iscrpno je obavijestio medicinsku javnost o tome nozološkom entitetu (Uvod. Morfologija, kultura, proširenost, patološke promjene na životinji, Toksini, klinička slika oboljenja kod čovjeka, dijagnoza bolesti, prognoza, terapija, profilaksa). Za novopokrenuti časopis *Praktični liječnik* priredio je, temeljem svoga eksperimentalnog rada i objavljenih tekstova, članak “Aktivna i pasivna imunizacija kod skarlatine” [18].

Zboru liječnika u Zagrebu pristupio je dr. Josip Berlot, asistent Higijenskog zavoda u Zagrebu, 1927. godine [19]. Nakon što nitko nije uložio prigovor njegovoj molbi za pristup, obznanjenoj na mjesečnoj skupštini 16. rujna 1927., primljen je na skupštini 30. listopada te je za mjesec studeni uplatio 180 dinara članarine [20,21].

U dvjema “prekrasnim, novima, svim komforom opskrbljenim” palačama na Zelenom brijegu u Zagrebu otvoren je 3. listopada 1927. Higijenski zavod sa Školom narodnog zdravlja [22]. Pročelnik svečanosti bio je ministar narodnog zdravlja dr. A. Savić koji je u svom govoru istaknuo blizu 500 državnih ustanova za preventivnu medicinu podignutih u zemlji do tada. Palače su izgrađene uz nastojanje i pomoć Rockefellerove fondacije kojom je za Jugoslaviju upravljao dr. Andrija Štampar, načelnik Sanitetskog odjela Ministarstva narodnog zdravlja. Svečanosti je prisustvovao i Stjepan Radić, ministar n.r. (na raspolaganju) koji se brojnim domaćim i stranim uglednicima obratio “misaonim govorom” na francuskom jeziku. Odjel za biološke preparate bio je, prema Pravilniku o osnutku, organizaciji i radu Higijenskog zavoda iz 1926. godine, razvrstan kao treća jedinica. Na novoj lokaciji, na koju je iz Kačićeve ulice Bakteriološki zavod

preselio 1. listopada 1927., bili su osigurani tehnički i organizacijski uvjeti za rad toga, prvoga domaćeg, Odjela za biološke proizvode. Na čelu Odjela, dr. Berlot je sudjelovao u naporima oko ustrojavanja domaće proizvodnje difteričnoga antitoksičnoga seruma koji se dotad nabavljao iz inozemstva. Radi toga je putovao i učio u Pasteurovu zavodu u Parizu, Školi za tropsku medicinu i Listerovu institutu u Engleskoj, u Zavodu za kontrolu bioloških lijekova u Frankfurtu n/M u Njemačkoj te u Državnome higijenskom zavodu u Pragu. Posjetio je i slične ustanove u Italiji, Danskoj i Poljskoj. Godine 1928. za potrebe Higijenskog zavoda otkupljeno je imanje Bolnice Vrapče u Kalinovici, gdje se u suradnji sa IV. odjelom obavljala imunizacija konja za proizvodnju humanih seruma. Ukazom Kralja Aleksandra od 11. veljače 1929. dr. Berlot je odlikovan Ordenom sv. Save V. reda.

Za redovitu lipanjsku mjesečnu skupštinu Zbora liječnika 1929. godine dr. Berlot je priredio prigodno predavanje kojim je želio najaviti početak samostalne proizvodnje i službenog puštanja u promet imunobiološkog preparata 1. srpnja 1929. Predavanje je izostalo zbog prenatrpanosti materijala, a tekst predavanja je pod naslovom "Razvoj nauke o imunitetu i savremene etiološke terapije zaraznih bolesti" objavljen u listopadskom broju *Liječničkog vjesnika* 1929. godine [23]. Asortiman i količina proizvedenih imunobioloških humanih i veterinarskih preparata s vremenom je zadovoljila domaće potrebe pa je 1930., Uredbom ministra narodnog zdravlja, ukinut uvoz tih preparat iz inozemstva.

Dr. Berlot vodio je Odjel za proizvodnju bioloških preparata (seruma i cjepiva za zaštitne i lijekovite svrhe) i preparata za laboratorijsku dijagnostiku do 15. studenoga 1929., tj. do dekreta kojim je od 21. studenoga 1929. imao preuzeti dužnost upravitelja Doma narodnoga zdravlja u Peći. Razlog za uklanjanje Berlota s dotadašnjeg mjesta bilo je, prema njegovu mišljenju, spletkarenja njegova dotad najbližeg suradnika dr. Dimitrija Kalića, kojemu je naum uspio zato što je bio Srbin, a to je u Jugoslaviji u razdoblju nakon 6. siječanja 1929. bilo važno [24]. Povrijeđen takvim postupkom, dr. Berlot napustio je državnu službu. Novo mjesto našao je u Higijenskom institutu Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a uz to je do 31. prosinca 1929. bio i kupališni liječnik u Sutinskim Toplicama. Od 1. siječnja 1930. do 31. svibnja 1931. bio je šef Znanstvenog odjela Tvornice *Kaštel* u Zagrebu. Rješenjem Ministra za socijalnu politiku i narodno zdravlje od 31. siječnja 1930. odobren mu je naziv specijalist za serologiju i bakteriologiju. U *Terapeutskom vjesniku* objavio je 1931. tekstove "Sifilis. Historijski pregled rasprostranjenosti i liječenje" i "Studija o podrijetlu i

Dr. J. A. Berlot
(prvi slijeva) u
Državnom
institutu u New
Yorku, 1925.

*Dr J. A. Berlot
(the first on the
left) in the State
Institute of New
York, 1925*

rasprostranjenosti mreže protiv komaraca” [25,26]. Od 1. lipnja 1931. radio je na mjestu gradskoga pomoćnog liječnika u Gradskom fizikatu Zagreba.

U srpnju 1935. izašao je u Zagrebu prvi broj časopisa za vodnu, plinsku i sanitarnu tehniku *Voda i plin* koji je poslije preimenovan u VPS (voda, plin, sanitarna tehnika), a u popisu njegovih suradnika bio je, predstavljajući zagrebački Gradski fizikat, dr. J. Berlot. Na skupštini Gradskog zastupstva grada Zagreba 1. ožujka 1936. navečer dr. Berlot izabran je za gradskog liječnika [27]. Sve više se zanimao problematikom komunalne higijene, o čemu je od 1938. do 1940. objavio više članaka u listovima *Gradska općina* i *Gradski namještenik* (“Zdravstvene smjernice za organizaciju savremenog odvoza smeća, “Problem zdravstvene zaštite pojedinaca od strane javnih vlasti”, “Asanacija gradskih periferija. Nastojanje gradskog zdravstvenog odsjeka na zdravstvenom podizanju pučanstva zagrebačkih gradskih periferija u toku prošlih osam godina” te “Zdravstvena razmatranja prigodom pripojenja općine Vrapče gradu Zagrebu”) [28-31]. Više je puta putovao u Austriju, Njemačku, Poljsku i Italiju radi proučavanja različitih problema komunalne higijene. Predstavljao je zagrebački Gradski fizikat na međunarodnom kongresu za suzbijanje kuge i štakora u Parizu 1931. te na Konferenciji Međunarodnog saveza gradova u Bukureštu, Rumunjska, 1938. i u Zürichu, Švicarska, 1939. godine.

Dr. Berlot bio je u skupini “gradskih činovnika” koji su dobili prigodu kupiti zemljište i izgraditi kuću kada je 1938. i 1939. načinjena planska par-

celacije zemljišta uza sjevernu obalu Save, tzv. bugarskih vrtova koji su zbog stalnih poplava rijeke puno izgubili na vrijednosti [32]. Projektant Cvjetnog naselja bio je inž. arh. Vlado Antolić (1903.–1981.). U tipski projektiranoj i izgrađenoj jednokatnici na Cvjetnoj cesti br. 7 u II. Cvjetnom naselju, u kojoj je živio sa suprugom Anom rođ. Abranyi, imao je dr. Berlot svoju privatnu liječničku ordinaciju u kojoj je poslijepodne pregledavao i cijepio pacijente.

Bio je strastveni planinar, posjetio je gotovo sve europske vrhove. Godišnje odmore provodio je u Rijeci, a često je boravio u Opatiji.

Približavanjem rata počeo se zanimati problematikom bojnih otrova. Napisao je niz članaka za novine “Bojnim otrovima i vanrednim usavršenjem avijacije unaprijeđena je ratna tehnika u tolikoj mjeri da je pojam ratnog područja gotovo nestao” te “O primjeni kemije u budućem ratu; zaštita građana od napadaja iz zraka, kako će u ratu djelovati bojni otrovi; najstrašniji i najopasniji otrovi modrnog kemijskog rata” [33,34]. U *Liječničkom vjesniku* prikazao je knjigu dr. Drage Chloupeka (1899.–1963.) *Patologija i terapija otrovanih bojnim otrovima*, objavljenu 1938. [35].

U Zagrebu, u posebno izgrađenoj zgradi na Ksaverskoj cesti (danas Institut za medicinska istraživanja), u nedjelju 27. veljače 1938., u nazočnosti hrvatskog mitropolita dr. Alojzija Stepinca i gradonačelnika dr. Teodora Pejčića, svečano je otvorena prva zagrebačka Škola za zaštitu građana od zračnih napada pod upravom inž. Bože Težaka (1907.–1980.) [36,37]. S druge strane ceste podignuti su vatrogasni poligon i spremište Škole CZ (danas Učilište vatrogastva, zaštite i spašavanja).

Od samoga početka dr. Berlot sudjelovao je u radu Škole za civilnu zaštitu jer je shvaćao vrijednost zdravstvene službe u civilnoj zaštiti.

Naredbom Banske vlasti o unutarnjem uređenju, utemeljen je 1. prosinca 1939. u Zagrebu Banovinski zavod za proizvodnju lijekova biološkog i kemijskog sastava – PLIBAH, u koji ulaze Serološki odjel Državnoga bakteriološkog i serološkog zavoda u Križevcima, Odjel za biološke proizvode Škole narodnog zdravlja u Zagrebu, smješten u Kalinovici i Proizvodni odjel Veterinarske eksperimentalne stanice u Zagrebu. Kao zasebna ustanova Odjela za narodno zdravlje osnovan je i Zavod za kontrolu lijekova biološkog podrijetla sa svrhom ispitivanja upotrebljivosti, sterilnosti, neškodljivosti i jačine svih lijekova biološkog podrijetla za humanu upotrebu, koji se proizvode u zemlji ili uvoze iz inozemstva, a to je podrazumijevalo sve serume, cjepiva, insulin kao i toksičnost i terapijsku vrijednost kemoterapeutskih domaćih i stranih preparata.

U redovitome službenom ocjenjivanju gradskih činovnika dr. Berlot je svake godine u razdoblju od 1936. do 1940. dobivao ocjenu “odličan”.

U akciji obogaćivanja fundusa Knjižnice Hrvatskoga liječničkog zbora, dr. Berlot je 1940. darovao niz časopisa i knjiga (kompletna godišta *Liječničkog vjesnika* – 1931., 1935., 1937., 1939. i nekompletna godišta 1927.–1930., 1932., 1933., 1934., 1936., 1937., 1938. i 1940. te pojedinačne brojeve 11 različitih časopisa, uz četiri primjerka raznih knjiga i sedam medicinskih kataloga) [38].

Rođendan braće Antuna i Stjepana Radića svečano je u Zagrebu obilježen u utorak 11. lipnja 1940. otvorenjem Gradskog higijenskog muzeja u Ilici br. 223, u kući koju je banski savjetnik Kosovac odstupio gradskoj općini i Gradske knjižnice u prostorijama Novinarskog doma [39]. Djelovanje Muzeja započeto je kopijom izložbe *Der Mensch* iz Drezdena, jednom od tri koje je država dobila iz Njemačke, koja je proglašena krivom za štete nanesene u Prvome svjetskom ratu, kao dio reparacije. Izložbu je otvorio gradski fizik dr. Josip Medved (1889.–1962.) jer je gradski fizikat u suradnji s Higijenskim zavodom uredio muzej.

PLIBAH je 1941. godine promijenio naziv u *Pliva*, kojoj je pripojena i Tvornica farmaceutskih preparata Kaštel.

Premda je 11. travnja 1941. dr. Berlot potpisao Zakletvu da će nezavisnoj i samostalnoj državi Hrvatskoj i Poglavniku g. dr. Anti Paveliću biti “vjeran do zadnje kapi krvi i do zadnjeg daha moga života” bio je, odlukom gradskog načelnika Zagreba od 25. lipnja 1941. otpušten “iz službe uz obustavu beriva, bez prava na mirovinu i bez prava na žalbu, na temelju zakonske uredbe od 22. travnja 1941. o ispravljanju neispravnosti i nepravdi počinjenih činovnicima i službenicima pri postavljanju, promaknuću i umirovljenju [24]. Moleći gradskog načelnika da još jednom razmotri i povuče odluku o otpuštanju, dr. Berlot je u svom pismu napisao da “sebi može samo predbaciti učlanjivanje u stranku predsjednika vlade Jevtića i glasovanje za tu stranku, u skladu s očekivanjima od državnog činovnika”. Od 5. travnja 1941. do 15. studenoga 1941. radio je s činom satnika-liječnika kao glavni higijeničar-epidemiolog domobranske vojske, kada je po potrebi službe premješten u zdravstveni odjel Ministarstva hrvatskog domobranstva. Svojoj molbi za civilnom službom priložio je potvrdu izdanu od zloglasnog UNS-a (Ustaška nadzorna služba) prema kojoj “nema zapreke da se molbi udovolji pošto se nije ogriješio o interese hrvatskog naroda”. Odluka o otpustu iz službe iz 1941. stavljena je izvan snage i od 1. srpnja 1942. radio je kod Zdravstvenog odsjeka u Zagrebu

kao liječnik-higijeničar i gradski epidemiolog te pregledavač klaonice. U rujnu 1942. u broju 2. *Domobranskog zdravstvenog vjesnika*, pokrenutoga u kolovozu 1942., objavljen je članak liječnika-satnika dr. J. Berlota pod naslovom "Sprečavanje pjegavog tifusa u hrvatskom domobranstvu" [40]. U prvoj godini izlaženja bio je, zaključkom Ministarstva hrvatskog domobranstva, slan besplatno, kao prilog *Liječničkog vjesnika* svim njegovim pretplatnicima. Poznavanje svih članaka objavljenih u *Domobraskom zdravstvenom vjesniku* ušlo je kao ispitni predmet u program polaganja svih vrsta ispita u domobraskom zdravstvu [41] "Za osobito požrtvovan i uspješan rad na sprečavanju pjegave pošaline" primio je pričuvni liječnik satnik dr. Josip Berlot Poglavnikovo pohvalno priznanje [24].

THE RÔLE OF THE RETICULO-ENDOTHELIAL SYSTEM IN
IMMUNITY.

I. THE RÔLE OF THE RETICULO-ENDOTHELIAL SYSTEM IN THE PRO-
DUCTION OF DIPHTHERIA ANTITOXIN.

BY C. W. JUNGEBLUT, M.D., AND J. A. BERLOT, M.D.

(From the Division of Laboratories and Research of the New York State Department
of Health, Albany.)

(Received for publication, January 28, 1926)

INTRODUCTION.

The significance of the reticulo-endothelial system for the production of antibodies has recently aroused a great deal of interest. The early investigations into the production of antibodies which have been directed to the study of the leucocyte-forming organs, such as spleen, bone marrow, lymph nodes (1), or the glands of internal secretion, (testicle, thyroid) (2), as the source of the immune bodies, almost uniformly failed to prove any unmistakable relationship, although they did establish the fundamental importance of these organs in this process. More recent experiments on the reaction of the reticulo-endothelial system in immunity processes seem to point the way toward a better understanding of these hitherto obscure phenomena. It appears that the wide distribution of this particular tissue throughout the body and its general occurrence in the hematopoietic and lymphatic system, including the spleen and liver, would help to correlate the facts already observed and would also furnish a better explanation of many of the phenomena of general and local immunity.

Naslovnica članka u *Journal of Experimental Medicine*,
1926;43/4:613-22, 30. travnja

First page of the article published in the *Journal of Experimental Medicine*
1926;43/4:613-22, on April 30.

NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Molbi dr. Locherta od 2. rujna 1945. da se “na raspolaganje Ministarstvu narodnog zdravlja u Zagrebu stavi gradski higijeničar dr. Berlot koji se od oslobođenja nalazio u Jugoslavenskoj armiji u Sanitetskom odjelu kod Komande grada Zagreba, a koji je po stručnoj spremi i dugogodišnjem iskustvu u vođenju gradske higijenske službe neophodno potreban i nenadoknadiv jer u tančine poznaje zdravstvene prilike i potrebe pučanstva” udovoljeno je. Demobilizirani dr. Berlot upućen je 12. listopada 1945. u Hrvatsko primorje i Dalmaciju radi organizacije mjera obrane protiv bubonske kuge [24].

Već 16. kolovoza 1946. stupila je na snagu uredba vlade o osnutku Sanitarno-epidemiološke stanice na temelju Zakona od 4. srpnja 1946. o ovlaštenju vlade NRH za donošenje uredaba za obnovu zemlje i narodne privrede [42]. Prema toj uredbi utemeljena je krajem 1946. godine u Zagrebu Sanitarno-epidemiološka stanica kao stručna sanitarna i protuepidemiološka ustanova gradskog NO, a njezinim šefom postao je dr. Berlot. SES je preuzeo poslove kao što su raskuživanje prostorija u kojima je boravio zarazni bolesnik, prijevoz zaraznih bolesnika, dezinsekcija, depedikulacija i deratizacija, a koji su dotad bili povjereni Raskužnom zavodu kojem je od 1945. do 1946. bio na čelu dr. Božidar Marković (1902.–1964.) [43]. Osim Epidemiološkog odsjeka, u sastavu SES-a bili su još Kemijski laboratorij za pretragu živežnih namirnica i predmeta opće upotrebe (Dolac) koji je radio pretežno za potrebe tržnica, Laboratorij za pretrage pitkih i otpadnih voda (u CHZ) te Higijenski muzej. SES se dijelio na higijensko-kemijski laboratorij, bakteriološko-serološki laboratorij, sanitarno-tehnički odjel, antirabičnu stanicu, higijensko-epidemiološku grupu, dezinfekcijsku stanicu, odsjek za zdravstveno prosvječivanje, odsjek za medicinsku i sanitarnu statistiku. Uprava SES-a brinula se za doškolovanje svojih kadrova.

Ministar narodnog zdravlja dr. Aleksandar Koharović (1898.–1989.) imenovao je odlukom od 26. veljače 1947. dr. Berlota, sanitarnog inspektora Gradskog narodnog odbora Zagreba, za člana Naučno-medicinskoga savjeta utemeljenoga 25. veljače 1947., koji je toga dana održao prvu sjednicu [44]. Bio je član stručnog savjeta Ministarstva narodnog zdravlja.

Na sastanku Sekcije za historiju medicine ZLH 16. listopada 1947. u prostorijama Matice Hrvatske s jedinom točkom “Fluminensia”, pod predsjedanjem dr. Luje Thallera (1891.–1949.), pregledana je zbirka starih planova slika, fotografija, arhivskih akata i predmeta iz prošlosti Rijeke

ZAPISNIK

sastanka sekcije Z. L. H za povijest medicine održanog
dne 16. X. 1947. u 19 sati u prostorijama
Matice Hrvatske

Sjednicu otvara pretsjednik sekcije dr. Thaller i
pozdravivši prisutne prelazi na današnji dnevni red:

1. »*Fluminensia*«.

Pregled zbirke starih planova, slika, fotografija,
arhivskih akata i predmeta iz prošlosti Rijeke. Ova je
zbirka sabrana radi izdavanja svečane spomenice o Ri-
jeci. Za povijest medicine je važan akvarel od C. v.
Mayr iz god. 1832., koji prikazuje riječki lazaret u
Martinsčici. (Sgn. V. 56.). Treba pribaviti fotokopiju
tog akvarela za novouređeni Muzej za povijest zdravstva.

U diskusiji su sudjelovali: g. arhivista Zmaić, prof.
dr. Matasović, dr. Berlot, dr. Thaller i cand. med.
Grmek.

Zapisnik sa sastanka Sekcije za povijest medicine ZLH 1947.

Minutes from the meeting of the History of Medicine Section of the Croatian Medical Association held in 1947

Zapisnik sastanka **SEKCIJE Z. L. H. ZA POVIJEST
MEDICINE** održanih na dane 5. i 13. maja 1948 u 18 sati

Sastanke je otvorio pretsjednik sekcije dr. L. Thaller i nakon pozdrava prisutnih dao je riječ predavaču:

**Dr. Berlot: Razvoj zdravstvenih prilika i javne
zdravstvene službe u gradu Zagrebu**

Predavač se osvrnuo na razvoj zdravstvene službe na gradskom području u prošlim vremenima, a napose opširno je prikazao napredak u minulih 60 godina. Od god. 1885. do 1940. pao je postotak smrtnosti u Zagrebu od 30,10% na 10,64%, a u god. 1946. smanjio se čak na 9%. Predavač prikazuje razvitak institucija, koje su tako podigle zdravstveni standard grada. Istaknuo je značenje i ulogu pokreta za socijalizaciju zdravstvene službe, koji je započeo iza prvog svjetskog rata, a čiji je glavni predstavnik dr. A. Štampar.

Predavač prikazuje nastojanja gradskog zdravstvenog otsjeka u sanitarno-tehničkom, socijalno-medicinskom i zdravstveno-kurativnom smjeru.

Rukopis ovog predavanja pohranjen je u Muzeju Zbora liječnika.

Zapisnik sa sastanka Sekcije za povijest medicine ZLH 1948.

Figure 6 - Minutes from the meeting of the History of Medicine Section of the Croatian Medical Association held in 1948

(slika 5.) [45]. Zbirka je sabrana radi izdavanja svečane spomenice o Rijeci. Za povijest medicine važan je akvarel C. v .Mayra iz 1832., koji prikazuje riječki lazaret u Martinšćici. Predavanje pod naslovom "Higijenski muzej grada Zagreba" održao je dr. Berlot na sastanku Sekcije za historiju medicine Zbora liječnika Hrvatske održanom 1. prosinca 1947., a na sastancima održanim 5. i 13. svibnja 1948. predavao je o temi "Razvoj zdravstvenih prilika i zdravstvene službe u gradu Zagrebu" (slika 6.) [46,47]. Na sastanku sekcije za povijest medicine 9. studenoga 1949. medicinar Mirko Dražen Grmek održao je predavanje "Neke starije slabo poznate medicinske publikacije riječkih liječnika" [48].

Zakonom o sanitarnoj inspekciji iz 1948. godine utemeljena je sanitarna inspekcija grada koja je djelovala unutar SES-a, odnosno Povjereništva za zdravlje kojega je SES bio dio. U Zagrebu je djelovalo 26 sanitarnih inspektora, a sanitarna inspekcija pri Gradskome narodnom odboru uglavnom je vodila žalbene postupke i davala upute rajonskim službama. Sanitarna inspekcija NR Hrvatske pokrenula je 1948. svoj časopis *Higijena i tehnika* kojemu je odgovorni urednik bio dr. Josip Rasuhin (1892.–1975.). U tom je časopisu dr. Berlot redovito, iz broja u broj, surađivao brojnim prikazima iz literature na stranim jezicima (aktivno se služio talijanskim, njemačkim, engleskim, češkim, a pasivno francuskim). U njemu je objavio i svoje izlaganje pod naslovom "Aktualni problemi naše komunalne higijene" s Vijećanja sanitarnih inspektora NR Hrvatske održanoga 15–18. siječnja 1948. u Zagrebu [49]. Na funkciji čelnog čovjeka zagrebačke Sanitarno-epidemiološke stanice pružio je 1948. potporu inicijativi dr. Palmovića o uvođenju obveznoga cijepljenja pasa protiv bjesnoće.

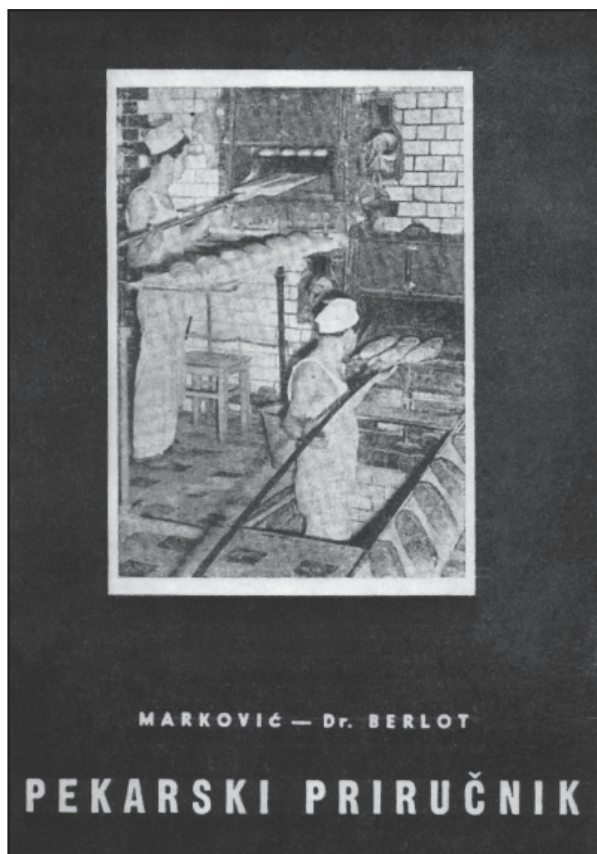
Godine 1951. u Zagrebu je utemeljen, na osnovama SES-a, Gradski higijenski zavod kao samostalna zdravstvena organizacija, središnja epidemiološka higijensko- i socijalnomedicinska ustanova. Pored odjela koji su činili SES, u Higijenskom zavodu ustrojeni su još i odjeli za komunalnu higijenu, medicinu rada, medicinu prometa i mikrobiološki laboratorij. Dr. Berlot postao je načelnik higijensko-epidemiološke službe grada Zagreba. Prvi je u Zagrebu uveo dvokratno suzbijanje komaraca te sistematsku deratizaciju grada. Sudjelovao je na Prvom kongresu higijeničara u Opatiji od 25. do 30. listopada 1950., a tekst njegova predavanja "Problematika higijene u gustom naselju", održanog u Higijenskoj sekciji, objavljen je 1951. u zborniku radova s toga kongresa [50].

Zainteresiran za komunalnu higijenu, objavio je više članaka o asanaciji zapuštenih zagrebačkih predgrađa, o higijenskoj vodoopskrbi i kanali-

zaciji grada. Kao honorarni nastavnik komunalne higijene predavao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Za udžbenik *Komunalna higijena* koji su 1953. uredili doc. dr. G. Žarković i prof. dr. S. Ramzin, napisao je poglavlje “Sahrana mrtvaca i groblje” [51]. U *Stručnoj knjizi za brijače, frizere, vlasuljare, kozmetičare, manikire i pedikere*, objavljenoj 1953. u nakladi Zavoda za unapređivanje zanatstva Znanstvene komore za grad Zagreb, u 3. knjizi *Znanstvene stručne knjižnice* objavljen je Berlotov prilog pod naslovom “Higijena u brijačkom i vlasuljarskom zanatu”, obogaćen brojnim crtežima [52]. Kao 5. knjigu u okviru *Znanstvene stručne knjižnice* dr. Berlot, sanitarni inspektor grada Zagreba, u suradnji s Đurom Markovićem, izdao je 1955. *Pekarski priručnik* u kojem je napisao drugi dio “Higijena u pekarstvu” (slika 7.) [53]. Pri Državnoj obrtničkoj školi u Zagrebu bio je član Ispitnog povjerenstva.

U Zboru liječnika biran je za člana Glavnog i Nadzornog odbora te za predsjednika Suda časti. Objavio je više priloga u dva izdanja *Medicinske enciklopedije* Jugoslavenskoga leksikografskog zavoda u Zagrebu. Bio je urednik struke “Pomorska higijena” u prvom izdanju *Pomorske enciklopedije* Jugoslavenskog leksikografskog zavoda (glavni urednik Mate Ujević), koja je objavljivana u razdoblju 1954. do 1964., a u oba izdanja objavio je više priloga. U svibnju 1957. u časopisu *Saopćenja*, koji je izdavala *Pliva*, objavio je članak o kinetozama [54].

Urbanizacija grada Zagreba početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća postavila je pitanje osiguranja kvalitete urbanog života. Kako uskladiti tehniku s prirodnim okolišem u skladan ekološki sustav grada; kako spriječiti degradaciju okoliša industrijskim izlučevinama i prenaseljenošću, kako strukturirati naselja, kako osigurati njihov rast i širenje. Dr. Berlotu bila je jasna specifična uloga zdravstva u rješavanju kvalitete urbanog života. A njegova aktivnost na tom području bila je prepoznata i priznata. Bio je predstavnik Savjeta narodnog zdravlja u Povjerenstvu Narodnog odbora utemeljenog početkom 1953. godine s ciljem redefiniranja polazišta predložene regulacijske osnove Vukovarske ulice u Zagrebu [55]. Godine 1956. bio je član Komisije za regulaciju i lokaciju Savjeta za komunalne poslove [56]. Biran je za člana Upravnog odbora Urbanističkog društva SR Hrvatske. Za doprinos na području komunalne higijene odlikovan je Zlatnom medaljom Društva urbanista Jugoslavije. Nakon utemeljenja 1952. Odjela za kontrolu seruma i vakcina, u sklopu Higijenskog zavoda, pored dotadašnjeg Odjela za proizvodnju seruma, vakcina i antitoksina, rješenjem Izvršnog vijeća Sabora, 1956. je utemeljen Zavod za kontrolu i ispitivanje imunobioloških preparata. Iste godine Sabor je donio odluku o

Naslovnica knjige Marković – Berlot *Pekarski priručnik*, Zagreb, 1955.

Cover page of the book by Marković and Berlot Baker's manual, Zagreb, 1955

pretvaranju ustanova Centralnog higijenskog zavoda u Zagrebu za priređivanje seruma i vakcina te drugih bioloških preparata za humanu upotrebu u ustanovu sa samostalnim financiranjem pod nazivom Serovakcinalni zavod.

Narodni odbor grada Zagreba donio je 17. veljače 1961. (38. sjednica Gradskog vijeća i 39. sjednica Vijeća proizvođača) odluku o pretvaranju Higijenskog zavoda grada Zagreba u Zavod za zaštitu zdravlja grada Zagreba u koji su uključene još i školske poliklinike, Fluorografski laboratorij, Dispanzer za bolesti srca, Dispanzer za psihohigijenu, Laboratorij za ispitivanje živežnih namirnica. Osamostaljeni Serovakcinalni zavod pro-

mijenio je 1961. naziv u Imunološki zavod, u kojem je dr. Berlot bio savjetnik.

Dr. Berlot radio je u Odsjeku za zdravstvo grada Zagreba, a umirovljen je na mjestu sanitarnog inspektora grada Zagreba. Predavao je na Prvom simpoziju o historiji mikrobiologije i imunologije u Hrvatskoj do 1923. godine, održanom 19. svibnja 1972. u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Tekst njegova predavanja pod naslovom "Razvitak mikrobiologije i imunologije u Hrvatskoj do 1923. godine" objavljen je u zborniku radova toga skupa [9].

Specijalist bakteriološko-imunološke higijene, predstojnik Odjela za biološke proizvode u Higijenskom zavodu u Zagrebu, načelnik Sanitetske službe grada Zagreba u Zdravstvenom odjelu Narodnog odbora grada Zagreba te viši zdravstveni savjetnik u Imunološkom zavodu u Zagrebu, dr. Berlot objavio je sveukupno 125 znanstvenih i stručnih članaka (tri u inozemnom časopisu) te veći broj enciklopedijskih priloga.

Nakon pada na ulici u Opatiji 1973. godine, uzrokovanog udarom jurećeg automobila, završio je u bolnici u Zagrebu. Oporavio se, ali taj ga je nesretni događaj potresao i znatno promijenio. Nakon duge i teške bolesti umro je u Bolnici za zarazne bolesti u Zagrebu 14. rujna 1975. u 81. godini [57,58]. Pokopan je 18. rujna 1975. na zagrebačkom groblju Mirogoj, a od 4. lipnja 1976. počiva u obiteljskoj grobnici na riječkom groblju Kozala. Dio opreme njegove ordinacije, njegova je supruga darovala Akademijinom Odsjeku za povijest medicine u Zagrebu. Svojim cjelokupnim djelom, započetim na području imunologije, serologije i bakteriologije, a poslije razgranatim na različitim područjima komunalne higijene, zaslužio je naziv jednog od pionira hrvatske epidemiologije i ekologije.

IZVORI I LITERATURA

1. Agičić D. Hrvatski doktori u Pragu. Čas suvr pov 1995;27:137-54.
2. Glasnik Min Nar Zdr 1920;2/13-rujan/:584-5.
3. Glasnik Min Nar Zdr 1921;3/3-ožujak/:159.
4. Obzor 1919; 60/271/:3-2, ned 16.11.1919.
5. Glasnik Min Nar Zdr 1921;2/1-siječanj/:64.
6. Glasn Min Nar Zdr 1920;1/12-kolovoz/:586.
7. Liječ vjesn 1923;45/4/:97-8.

8. Liječ vjesn 1923;45/4-Prilog Stal vijesti/:44-50.
9. Berlot J. Razvitak mikrobiologije i imunologije u Hrvatskoj do 1923. godine. u Topolnik E (ur). Prvi simpozij o historiji mikrobiologije i imunologije u Hrvatskoj do 1923. godine, JAZU, 1973, str 31-45.
10. Vodopija J, Ljubičić M. Uz 65. obljetnicu Pasteurova zavoda rada Zagreba, u Defilipis B, (ur.) Dani Zavoda 1983, ZZZZ grada Zagreba, Zagreb 1983, str, 87-96.
11. Berlot J. Bjesnoća kod čovjeka. U Knjižnica Đure Kopača, sv 1. Zagreb 1924, str. 1-24.
12. Jungeblut WC, Berlot JA. The Role of the Reticulo-Endothelial System. I. The Role of the Reticulo-Endothelial System in the Production of Diphtheria Antitoxin. J Exp Med 1926;43/4/:613-22, April 30.
13. Jungeblut WC, Berlot JA. The Role of the Reticulo-Endothelial System. II. The Complement Titer after Blockade and the Physiological Regeneration of the Reticulo-Endothelial System as measured by Reduction Tests. J Exp Med 1926;43/5/:797-806, May 31.
14. Jungeblut WC, Berlot JA. The Role of the Reticulo-Endothelial System. III. The production of active and passive anaphylaxis in the blocked animal. J Exp Med 1926;44/1/:129-45, June 30.
15. Berlot JA. Uloga retikuloendotelijalnog sistema kod imuniteta. I. i II. Liječ vjesn 1926;48/5/:251-61; /9/:481-96.
16. Berlot JA. Mehanizam anafilaktičkih pojava u blokiranoj životinji. Liječ vjesn 1927;49/6/:297-311.
17. Berlot JA. Tularemija, nova bolest kod čovjeka. Liječ vjesn 1926;48/1/:27-37.
18. Berlot J. Aktivna i pasivna imunizacija kod skarlatine. Prakt liječ 1927;1/2/:33-5.
19. Liječ vjesn 1927;49/7-prilog Staleške vijesti/:229.
20. Liječ vjesn 1927;49/10-Prilog Staleške vijesti/:332.
21. Liječ vjesn 1927;49/11-Prilog Staleške vijesti/:403, 414.
22. Liječ vjesn 1927;49/10-prilog Staleške vijesti/:320.
23. Berlot J. Razvoj nauke o imunitetu i savremene etiološke terapije zaraznih bolesti. Liječ vjesn 1929;51/9/:433-42.
24. Berlot Josip, Osobni dosje, Drž. Arhiv grada Zagreba
25. Berlot J. Sifilis. Historijski pregled rasprostranjenosti i liječenje. Terapeut vjesn 1931;1/4/:223-9.
26. Berlot J. Studija o podrijetlu i rasprostranjenosti mreže protiv komaraca. Terapeut vjesn 1931;1/5/:245-52.
27. Jutarnji list 1936;25/8657/:14/1-4, ut 03.03.1936.

28. Berlot J. Zdravstvene smjernice za organizaciju savremenog odvoza smeća. Gradska općina 1938;2/4/:93-108.
29. Berlot J. Problem zdravstvene zaštite pojedinaca od strane javnih vlasti. Gradska općina 1939;3/4/:121-9.
30. Berlot J. Asanacija gradskih periferija. Nastojanje gradskog zdravstvenog odsjeka na zdravstvenom podizanju pučanstva zagrebačkih gradskih periferija u toku prošlih osam godina. Gradski namještenik 1939;2/25/:66-9.
31. Berlot J. Zdravstvena razmatranja progodom pripojenja općine Vrapče gradu Zagrebu. Gradski namještenik 1940;3/28/:7-8.
32. Antolić S. Uspomene na jedno doba Cvjetnog naselja, na ljude, život i događaje. u Težak Đ i sur. Božo Težak, lučonoša znanosti, HSN Zagreb, 2007, str, 49-58.
33. Berlot J. Bojnim otrovima i vanrednim usavršenjem avijacije unaprijeđena je ratna tehnika u tolikoj mjeri da je pojam ratnog područja gotovo nestao. Novosti Zagreb 1934;28/346/:11;/353/:36;/357/:13;1935;29/6/:12;/13/:12.
34. Berlot J. O primjeni kemije u budućem ratu. Seljačke novosti (Gospodarske novine) 1934;10/51-51/:9-10;1935;11/1/:7-10;/3/:7-10.
35. Berlot J. prikaz D. Chloupek. Patologija i terapija otrovanih bojnim otrovima. Liječ vjesn 1938;60/1/:43.
36. Jutarnji list 1938;27/9372/:4, pon 28.02.1938.
37. Težak Đ. Otvorenje škole za Civilnu zaštitu i pripreme za civilnu zaštitu u predvečerje Drugog svjetskog rata 1938. Tiskani materijali Škole za civilnu zaštitu. u Težak Đurđica i sur. Božo Težak, lučonoša znanosti, HSN Zagreb, 2007, str, 38-44.
38. Liječ vjesn 1940;62/4/:236.
39. Obzor 1940;80/133/:4-2, utorak 11.06.1940.
40. Berlot J. Sprečavanje pjegavog tifusa u hrvatskom domobranstvu. Domobran zdr vjesn 1942;1/2-rujan/:20-7.+35-6.
41. Domobr zdr vjesn 1942;1/1-kolovoz/:16.
42. Kožul P, Schneller V, Štefica Jezovšek. Raskužni zavod, Sanitarno-epidemiološke stanice i Higijenski zavod. u: Defilipis B. (ur.) Dani Zavoda 1983, ZZZZ grada Zagreba, Zagreb 1983, str. 78-86.
43. Defilipis B. Suvremeni razvoj zdravstva i Zavoda za zaštitu zdravlja grada. u: Defilipis B. (ur.) Dani Zavoda 1983, ZZZZ grada Zagreba, Zagreb 1983, str. 27-50.
44. Liječ vjesn 1947;69/3-5/:111-4.
45. Liječ vjesn 1947;69/12/:306.
46. Liječ vjesn 1947;69/12/:307.
47. Liječ vjesn 1948;70/10/:388.

48. Liječ vjesn 1949;71/11-12/: 420.
49. Berlot J. Aktualni problemi naše komunalne higijene. Higijena i tehnika 1948;1/4-6/:132-43.
50. Berlot J. Problematika higijene u gustom naselju. U (ur. Brodarec I, Maček O, Prebeg Ž, Teodorović B) Problemi higijene – kongresni zbornik , Medicinska knjiga Beograd, 1951, str. 379-92.
51. Berlot J. Sahrana mrtvacu i groblje. u Komunalna higijena. (ur. Žarković G, Ramzin S) Med Knjiga Beograd-Zagreb 1953. str. 567-605.
52. Berlot J. Higijena u brijačkom i vlasuljarskom zanatu. u (ur. Pavošević S, Klinc R) Stručna knjiga za brijače, frizere, vlasuljare, kozmetičare, manikire i pedikere. Zagreb 1953. str. 35-69.
53. Berlot J. Higijena u pekarstvu. u Marković Đ, Berlot J. Pekarski priručnik. Zagreb 1955, str. 149-241.
54. Berlot J. O kinetoza. Saopćenja Pliva 1957;4/4-svibanj/:156-62.
55. Ivanković V. Moskovski Boulevard – Vukovarska ulica u Zagrebu 1945-1956, Arhitektura i urbanizam na razmeđu Istoka i Zapada. Prostor 2006;14/2/:178-95.
56. Vukadin A. Gradnja poslovne zgrade Željpho (Ferimport) na Trgu Maršala Tita u Zagrebu. Prostor 2007;15/2/:224-35.
57. Vjesnik 1975;36/10.099/:13/3-4, 5-6, ut 16.09.1975.
58. Vjesnik 1975;36/10.100/7-3, sri 17.09.1975.

SAŽETAK

Rođen u Rijeci 1895., studirao je medicinu u Beču, Parizu i Pragu. Liječničku je karijeru započeo u Državnoj bolnici u Beogradu, a 1922. postavljen je za asistenta Državnoga higijenskog zavoda u Zagrebu. Od 1924. do 1930. specijalizirao je serologiju, bakteriologiju i imunologiju u Americi. Po povratku sudjelovao je u proizvodnji difteričnoga antitoksičnoga seruma u Zagrebu. Sve više se zanimao za problematiku komunalne higijene. Nakon rata postavljen je za načelnika Higijensko-epidemiološke službe grada Zagreba. Kao honorarni nastavnik komunalne higijene predavao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Napisao je više priloga za Medicinsku i Pomorsku enciklopediju. Na sastancima Sekcije za historiju medicine ZLH održao je više predavanja o razvitku zdravstvenih prilika i zdravstvene službe u gradu Zagrebu. Od sveukupno 125 znanstvenih i stručnih članaka, objavio je tri u uglednom inozemnom znanstvenom časopisu. Umro je u Zagrebu 1975. godine.

Ključne riječi: povijest medicine, XX. stoljeće, imunologija, epidemiologija, Josip Berlot, Hrvatska